

VÉGH ORSOLYA – ANDICS ANIKÓ

AZT FOGJÁK NEKEM KIABÁLNI, HOGY „SPROSTÝ MAĎAR”?

CSEREGYEREK-PROGRAM

A Confident Generation nevű civil kezdeményezés a 2017/2018-as tanévben magyar-szlovák cseregyerek programot indított. A szervező csapat tagjai szülők, akiknek a szívügyük a kisebbségi magyar gyerekek boldogulása és a társadalmunkban meglévő előítéletek lerombolása. Az első évadba 8 család összesen 10 gyermeke kapcsolódott be. Öt magyar gyermek és öt fogadó szlovák gyermek. A kezdeményezés célja az idegen nyelvtől való félelem megszüntetése, és ezáltal a felnövő generáció nyitottabbá és magabiztosabbá nevelése. Társadalmi szinten a célja az előítéletek megdöntése a szlovák gyerekekben és a szülőikben. A program iskolákra való kiterjesztésének köszönhetően nemcsak a fogadó család szerez személyes tapasztalatot a kisebbségi létről és a nyelvtanulás folyamatáról, hanem az osztály többi tanulója is. Az alapötletet az adta, hogy a 19. és a 20. században a közép-európai régióban a cseregyerek-módszer nagyon elterjedt és jól bevált nyelvtanulási stratégia volt, amely bizalmi alapon működött a családok között. A fogadó család úgy bánt a vendég gyermekkel, ahogy ő szerette volna, hogy a saját gyermekével bánjanak. Jókai Mór is említést

tesz róla az egyik regényében. Hasonló típusú csere alapon működő programok jelenleg is nagy népszerűségnek örvendenek Nyugat-Európában. Ilyen elven működik például az Erasmus+ program, aminek keretén belül az Európai Unió gimnazistái látogatják egymást, így fejlesztik a nyelvtudásukat a gyakorlatban, továbbá megismerik, hogyan gondolkodnak és működnek más kultúrák, családok és iskolák.

HOGY MŰKÖDIK?

A cseregyerek programban szlovákiai magyar gyerekeknek lehetőségük nyílik két hetet szlovák családnál tölteni és a vendéglátó gyermek osztályában szlovák iskolát látogatni, cserébe (fakultatív megegyezés alapján) a nyári szünetben vendégül látják a szlovák gyereket. A magyar és a szlovák gyerekpárok kiválasztásánál a fő szempont az életkor és a közös érdeklődési kör. Így biztosítja a program a lehető legjobb feltételeket a kezdeti akadályok leküzdésére.

AZ ELSŐ ÉVAD TAPASZTALATAI

A projekt tesztelésének eredményei nagyon biztatók. Nagyfokú nyitottságot és megértést tapasztaltunk az

együttműködő szlovák iskolák vezetői és pedagógusai részéről. A progresszív módszereiről ismert pozsonyi Narnia és a magyarbéli szlovák alapiskola fogadtak május utolsó és június első hetében három, illetve két magyar gyermeket. A pedagógusok és az iskolapszichológus a magyar gyermek érkezése előtt felkészítették a fogadó osztályt. A gyerekeket megkérték, hogy képzeljék magukat hasonló helyzetbe, mégpedig olyanba, hogy vendégként érkeznek egy teljesen idegen környezetbe, ahol mindenki anyanyelvként beszél az a nyelvet, amit ő tanul, és esetleg még nem is volt lehetősége azt az osztálytermen kívül gyakorolnia. Csoportos beszélgetés keretén belül ötleteltek, hogyan lehet a mindennapokban segíteni a vendéget a nyelvfejlesztésében, beilleszkedésében és mi esne nekik hasonló helyzetben rosszul. A tesztelés tapasztalatai azt mutatják, hogy a fogadó iskolák és a vendéglátó szülők is úgy gondolták, a szlovák gyerekeknek nagyon fontos tapasztalat átélni, hogy valakiről gondoskodnak. A konkrét személyes élmény egyben megismerteti a többségi társadalommal a kisebbségi lét kihívásait.

A programban résztvevő magyar gyerekek különböző szlováktudással érkeztek, hiszen Rebeka és Robcsi, a pozsonypüspöki alapiskola 5. osztályos tanulói rendszeresen találkoznak a szlovák nyelvvel környezetükben, sportedzéseken, üzletben vagy barátok között. Dominika, Panka és Dorka viszont teljesen homogén magyar környezetből érkeztek. A nyárasdi Dominikát a Narnia és egy pozsonyi család látta vendégül, míg a füleki Pankát és Dorkát a magyarbéli szlovák tannyelvű alapiskola és egy igazi multikulturális család, ahol otthon három nyelven is beszélnek; az apuka révén angolul, továbbá szlovákul és magyarul is.

A programban résztvevő magyar gyerekek szülei és pedagógusai is örömmel látták az ugrásszerű fejlődést a szlovák nyelvtudásban. A program kezdetén Rebeka már jól beszélt szlovákul, de a két hét végeztével tud komoly témákról nagyon magabiztosan és hibátlanul beszélni. Robcsi a program kezdetén kb. B1-es szinten volt, a gyakorlatban mindennapos helyzetekben mondatokban tudott megnyilvánulni – pl. edzésen vagy bevásárlásnál. A program végeztével már folyékonyan tudott konverzálni, történeteket és vicceket is tudott mesélni. Számára a következő kihívás a „sa, si” használata és a ragozás csiszolása. A füleki szülők arról számoltak be, hogy hazatérés után a második kislányuk, aki nővérel együtt töltött két hetet Magyarbelen, először szólalt meg szlovákul a zeneiskolában, ahol szlovák tanító néni. Azelőtt mindig a negyedik nővére beszélt a nevében.

FÉLELMEK ÉS AZOK KEZELÉSE

A címben szereplő idézet – „Azt fogják nekem kiabálni, hogy sprostý Maďar!” – a cseregyerek-program résztvevőjétől, Robcsitól származik, akinek ez a félelem ugrott be első gondolatként, amikor arról hallott, hogy egy ilyen lehetőség nyílik számára Pozsony egyik leghaladóbb szellemű iskolájában. Sajnos a társadalmunk előtt még hosszú út áll, ami az elfogadást illeti. Az általa megfogalmazott félelem saját élményén alapult. A magyar anyanyelvű szülőkön és gyerekeken is óriási a nyomás, hogy hibátlanul beszéljenek szlovákul. Ez az elvárás nyilvánvalóan teljesen irreális, hiszen egy nyelv elsajátítása és fokozatos magasabb szintekre való fejlesztése egy folyamat, és nagy hatással van rá, milyen mér-

tékben van a tanulónak lehetősége az osztálytermen kívül használni a nyelvet. Az irreális elvárásokhoz a többségi társadalom részéről a hiányzó mélyebb személyes tapasztalat is hozzájárul. Ki ne találkozott volna a szlovákiai magyarok közül azzal, hogy megmosolyogták vagy egyenesen kigúnyolták, ha valamit helytelenül vagy akcentussal mondott? Azokban a társadalmakban, ahol fejlett az elfogadás, már alapelvnek számít, hogy aki a nyelvtudását próbálgatja, azt nem ajánlatos javíthatni, és kinevetni kimondottan durva illetlenségnek számít. A cseregyerek tesztelése alatt is előfordult, hogy a szlovák gyerekeknek vicces volt egy-egy nem tökéletesre sikerült mondat vagy szóhasználat. Egyelőre ez a jelenség nem kiküszöbölhető és a szlovákiai magyar gyerekek ezt előbb-utóbb átélik. A pozsonyi Narniában egy ilyen helyzetet, amikor is a vendég gyermeknek rosszul esett egy osztálytárs reakciója, a pedagógusok és az iskolapszichológus kitűnően kezelték. Konkrétan megbeszélték a magyar gyermekkel, hogy ha egy 25 fős osztályból egy gyermek negatív megjegyzést tesz rá minden előzetes felkészítés ellenére, míg a többiek támogatták és segítettek, akkor fontos, hogy a vendég a saját önértékelését ne hagyja ezzel a negatív tapasztalattal lerombolni. A programot segítő pszichológusok ajánlják, hogy a kisebbségi magyar gyerekeket erre készítsük fel. Érdemes tudatosítani azt is, hogy az emberi emlékezet hajlamos a rossz tapasztalatoknak túl nagy jelentőséget tulajdonítani és a jókról megfeledkezni. Ezt a jelenséget a tudomány negativitás-biasnak, vagyis negatív elfogultságnak nevezi.

A projekt a 2018/2019-es tanévben is folytatódik. Várjuk a jelentkezőket, fő célcsoportunk az 5–7. évfolyamok tanulói, akik bátrak, ügyesek, beszédesek, és szeretnék aktívvá tenni esz gyarapítani passzív szlovák szókincsüket, valamint új barátokra tenni szert Szlovákia különböző városaiból. A tavalyi év tapasztalata alapján bevált az időpont: május utolsó és június első hete. Ilyenkor már kevés a verseny, viszont még nem kezdődtek meg az év végi felmérések. A résztvevők élménybeszámolót és az idei tanév tervezett projektjéről a www.cseregyerek.sk weboldalon találnak részletes információkat. Azok számára, akiknek a teljes program túl nehéz lenne, a jövőben készülünk egy cseregyerek light formátum bevezeté-

sével, ami csak családi környezetben eltöltött hétvégeket jelentene. Fontos tudnivaló, hogy a program alatt az iskolában nincs erőltetve az aktív részvétel az órákon, tehát teljesen elfogadható a megfigyelői szerep. Természetesen ez a gyerek habitusához és szlováktudásához van igazítva.

A következő szezonban is a legnagyobb gondossággal fogjuk kiválasztani a fogadó szlovák iskolákat, és a jelentkező családok megbízhatóságáról az iskolán keresztül bizonyosodunk meg. Szervezőként nagyon odafigyelünk, hogy a résztvevő magyar gyerek szlováktudásának megfelelő környezetet biztosítsunk, akár kevert nyelvterületen, mint ahogy a magyarbéli példa is mutatta.

Az első évad sok különleges és inspiráló találkozást eredményezett. Szervezőként örömmel látjuk, hogy hosszú távú barátságok alakultak ki a gyerekek és a családok között is. A szezon résztvevői közül többen jövőre is szeretnék megismételni a látogatást. Ez számunkra a legjobb jele annak, hogy a program nemcsak hasznos, de nagyon kellemes is. Várjuk az érdeklődők kérdéseit az info@cseregyerek.sk e-mail-címen.

